

Respons

Rwanda: Faustin Kayumba Nyamwasa

Problemstilling/spørsmål:

- Er Faustin Kayumba Nyamwasa dømt for krigsforbrytelser?
- Risikerer rwandere med tidligere tilknytning til Nyamwasa eller deres familiemedlemmer reaksjoner fra myndighetene?

Innledende kommentarer om Faustin Kayumba Nyamwasa

Faustin Kayumba Nyamwasa ledet Rwanda Patriotic Fronts (RPF) militære etterretning i årene 1990-1994 og spilte en sentral rolle da partiet (og den tidligere opprørsbevegelsen) tok over makta i landet i 1994. Nyamwasa er en av flere¹ som er mistenkt for å ha planlagt og gjennomført drapet på Rwandas president 6. april 1994 – et attentat kjent for å ha utløst folkemordet som fulgte de neste hundre dagene. Etter RPFs maktovertakelse ble Nyamwasa oppnevnt til militær stabssjef og skal også ha ledet Rwandan Patriotic Army (RPA) nordvest i Rwanda og over grensa i Kongo DRC fra 1994 til 1998.

I 2001 mistet Nyamwasa jobben som øverste leder for militæret, men ble året etter leder for den nasjonale sikkerhetstjenesten. I 2005 ble han utnevnt til Rwandas ambassadør i India, en stilling han hadde fram til februar 2010. Da flyktet han til Sør-Afrika etter å ha bli satt under etterforskning for alvorlige anklager om korrupsjon, underslag og terrorisme, og ble avsatt med umiddelbar virkning (Kato 2010; Katz & du Plessis 2010; Wikipedia).

I januar 2011 ble Nyamwasa stilt for militærrett *in absentia* sammen med tre andre tidligere høytstående myndighets- og forsvarspersoner. Rettssaken fokuserte ifølge Human Rights Watch (2012) primært på de tiltaltes offentlige kritikk av regjeringen og presidenten, og de ble blant annet dømt for å sette landets sikkerhet i fare, destabilisere offentlig orden og for å etablere en kriminell organisasjon. Nyamwasa ble dømt til 24 års fengsel.

Nyamwasa er innvilget en omstridt flyktningstatus Sør-Afrika, og lever sammen med kone og barn i Johannesburg (Katz & du Plessis 2010). I juni 2010 overlevde Nyamwasa å bli skutt utenfor sitt hjem av en gruppe på seks gjerningsmenn, hvorav minst én var rwandisk

¹ Deriblant Rwandas nåværende president Paul Kagame, men også hutuekstremister og ukjente utenlandske aktører.

statsborger. Rwandiske myndigheter nekter for å være involvert (BBC 2011; U.S. Department of State 2011). I september 2011 ble tilsynelatende et nytt drapsforsøk avverget av sørafrikanske myndigheter, uten at dette har blitt bekreftet av myndighetene selv (Plaut 2011).

I eksil har Nyamwasa vært en høylytt kritiker av Paul Kagame, RPF og regimet i Rwanda (se for eksempel Nyamwasa et al. 2010).

Er Faustin Kayumba Nyamwasa dømt for krigsforbrytelser?

Nyamwasa er tiltalt, men ikke dømt, for krigsforbrytelser.

I juni 1998 publiserte FNs Sikkerhetsråd en rapport som dokumenterte drap og forbrytelser mot menneskeheten i Kongo DRC fra 1994-1998. Listen over overgrep RPA assosieres med er lang, og inkluderer massedrap på flyktninger, inkludert tusenvis av barn (UN Security Council 1998, se for eksempel s. 42). Som en av topplederne i det rwandiske militæret og som øverste kommandør for RPA i nordvest-Rwanda og Kongo DRC etter folkemordet i 1994, antas Nyamwasa å være direkte og indirekte ansvarlig for grove menneskerettighetsbrudd i begge land (Katz & du Plessis 2010, s. 12).

Både Frankrike (i 2006) og Spania (i 2008) har tatt ut tiltale mot Nyamwasa for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten, samt for drap på egne lands borgere, herunder franske piloter som førte president Habyariamas fly da det ble skutt ned over Kigali i 1994 (Katz & du Plessis 2010, s. 3-4).

Både Rwanda og Spania har bedt Sør-Afrika om utlevering av Nyamwasa. Så langt har ikke forespørslene blitt etterfulgt (Amnesty International 2011).

Risikerer rwandere med tidligere tilknytning til Nyamwasa – eller deres familiemedlemmer – reaksjoner fra myndighetene?

Det foreligger ikke omtale av reaksjoner mot familiemedlemmer til folk som har forlatt Rwanda mot myndighetenes vilje. Imidlertid oppsummerer Human Rights Watch (2012) menneskerettighetsforholdene i Rwanda gjennom 2011 på denne måten:

*[F]reedom of expression and political space are still severely restricted. Members of opposition parties, journalists, and other **perceived critics** of the government were arrested, detained, and tried, some solely for expressing their views. Charges such as endangering state security and inciting public disobedience were increasingly used to prosecute government critics (Landinfos utheving).*

I tillegg understreker Human Rights Watch at menneskerettighetsorganisasjoner har et svært begrenset handlingsrom, som gjør at få menneskerettighetsbrudd faktisk dokumenteres og rapporteres. Landinfo kan følgelig ikke utelukke at trakassering, trusler eller andre overgrep forekommer. Det er videre nærliggende å anta at den nærmeste familien avhøres og overvåkes for å avdekke om de er implisert i tilsvarende aktiviteter som den aktuelle hovedpersonen mistenkes for.

President Kagame anklages for systematisk å angripe og arrestere opposisjonen, inkludert alt fra lite fremstående kritikere til potensielle motkandidater ved valg (Katz & du Plessis 2010, s. 10; se også Amnesty International 2011; Human Rights Watch 2012; The Economist 2010). Presidentens støttespillere i mediene skal angivelig ha kalt opposisjonen for "kakerlakker" og

”förrædere”, betegnelser som ble hyppig brukt under folkemordet i 1994 for å legitimere massive overgrep (The Economist 2010).

I juni 2010 ble journalisten Jean-Leonard Rugabage skutt og drept utenfor sitt hjem i Kigali. Han hadde samme dag publisert en artikkel i avisa *Umuwugizi*, hvor han anklaget myndighetene for å være involvert i drapsforsøket på Nyamwasa i Sør-Afrika tidligere samme måned. Redaktøren i *Umuwugizi* anklaget myndighetene for å stå bak drapet. De to mistenkte attentatmennene ble dømt til livstid i fengsel, men har anket dommen. Menneskerettighetsgrupper har etterspurt en uavhengig granskning av drapet (U.S. Department of State 2011; Freedom House 2011).

Nyamwasas bror, Rugigana Ngabo, ble arrestert i august 2010, tiltalt for å sette rikets sikkerhet i fare. Detaljene i saken er ikke gjort kjent, og rettssaken ble påbegynt i militærdomstolen i november 2011. Human Rights Watch (2012) lister opp Ngabos arrestasjon under overskriften ”Government Opponents and Other Critics” i sin menneskerettighetsrapport for 2011.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

- Amnesty International (2011, 13. mai). *Annual Report 2011 – Rwanda*. London: Amnesty International. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dce15442.html> [lastet ned 24. april 2012]
- BBC (2011, 28. juni). “Rwanda Nyamwasa trial: Not guilty plea over SA shooting”. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13947314> [lastet ned 25. april 2012]
- The Economist (2010, 5. august). “President Paul Kagame under scrutiny”. *The Economist*. Tilgjengelig fra <http://www.economist.com/node/16750119> [lastet ned 25. april 2012]
- Freedom House (2011, 10. november). *Countries at the Crossroads 2011 – Rwanda*. Washington, DC: Freedom House. Tilgjengelig via

Respons Rwanda: Faustin Kayumba Nyamwasa

Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ecba645c.html> [lastet ned 24. april 2012]

- Human Rights Watch (2012, 22. januar). *World Report 2012*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f2007c72.html> [lastet ned 24. april 2012]
- Kato, J. (2010, 21. juni). “Who is General Kayumba Nyamwasa?”. *New Vision*. Tilgjengelig fra <http://www.newvision.co.ug/D/8/25/723401> [lastet ned 26. april 2012]
- Katz, A. & du Plessis, M. (2010, 2. juli). *In the matter of: Lieutenant-general Faustin Kayumba Nyamwasa's presence in South Africa. Briefing paper*. Chambers, Cape Town & Durban: Consortium for Refugees and Migrants in South Africa (CoRMSA). Tilgjengelig fra www.southernafricalitigationcentre.org/download/6/68 [lastet ned 24. april 2012]
- Nyamwasa, K., Karegeya, P., Rudasingwa, T. & Gahima, G. (2010, 5. september). Rwanda needs deeper reforms. *Daily Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.monitor.co.ug/SpecialReports/-/688342/1003598/-/item/1/-/14xx4tfz/-/index.html> [lastet ned 25. april 2012]
- Plaut, M. (2011, 22. september). “South Africa 'foils murder plot' on Rwanda's Nyamwasa”. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15028303> [lastet ned 25. april 2012]
- UN Security Council (1998, 29. juni). *Report of the Secretary-General's Investigative Team charged with investigating serious violations of human rights and international humanitarian law in the Democratic Republic of the Congo*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra [http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/\(Symbol\)/S.1998.581.En?Opendocument](http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/(Symbol)/S.1998.581.En?Opendocument) [lastet ned 25. april 2012]
- U. S. Department of State (2011, 8. april). *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Rwanda*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4da56d93c.html> [lastet ned 24. april 2012]
- Wikipedia. *Kayumba Nyamwasa* (sist endret 10. april 2012). Tilgjengelig fra http://en.wikipedia.org/wiki/Kayumba_Nyamwasa [lastet ned 25. april 2012]

© Landinfo 2012

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.